

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри фортепіанного виконавства та педагогіки мистецтва
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Паньків Людмили Іванівни

на дисертацію **Кун Лінжань**

«Формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 014 - Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційної роботи, зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Формування творчої, інтелектуально розвиненої особистості сьогодні є найголовнішою вимогою і водночас досягненням суспільства, адже в усіх галузях людської діяльності вона є каталізатором його прогресивного поступу.

Освітні завдання розвитку особистості у відповідності до потреб і запитів суспільства, перш за все актуалізують питання формування духовних цінностей молоді, ціннісних орієнтацій підростаючого покоління. У зв'язку з цим особливої значущості набуває мистецьке навчання учнів, що за своєю сутністю є розвитком духовного життя, пізнання вічних цінностей людства – Добра, Любові, Справедливості, що збережено в художніх образах мистецтва, що створювалися упродовж історії людства.

У контексті розвитку духовності молодого покоління засобами мистецтва Кун Лінжань окреслює важливу педагогічну проблему сьогодення - формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності. Автор доводить, що попри значну увагу науковців до проблем аксіології в мистецькій педагогіці (А. Болгарський, Б. Брилін, О. Єременко, А. Козир, Я. Кушка, О. Лобова, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Падалка, Л. Паньків, О. Рудницька, Т. Стратан-Артишкова, О. Щолокова та інші), питання формування художньо-виконавських цінностей

підлітків у процесі мистецького, зокрема співацького навчання залишаються не вирішеними, що підсилюється суперечностями між:

- підвищенням потреби кожної нації у збереженні культурних надбань і цінностей та реальним станом сформованості художніх орієнтирів підростаючого покоління;

- необхідністю навчальної практики в науково доведеній системі формування художньо-виконавських цінностей підлітків та недостатнім рівнем теоретичного обґрунтування обраної проблеми;

- доцільністю модернізаційних змін у сутності методичного забезпечення співацького навчання здобувачів освіти в позаурочній діяльності та обмеженою розробкою даного питання в контексті формування художньо-виконавських цінностей (Дисертація, стор. 19).

Так, необхідність розв'язання означених суперечностей, недостатня розробка окресленої проблеми, її детермінованість об'єктивними потребами сучасної мистецької освіти, визначають *актуальність, важливість і своєчасність* теми дисертації Кун Лінжань: «Формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності».

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства ННІ культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка і становить складову комплексного дослідження з тем «Україна у світовому мистецькому просторі: діалог культур» (Державний реєстраційний номер 0119U103419 від 01.2019р. до 12.2021р.) та «Теорія та методика підготовки фахівців у контексті інноваційного розвитку мистецької освіти» (Державний реєстраційний номер 0122U000265 від 01.2022 р. до 12.2024 р.). Тему дисертаційного дослідження «Формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності» затверджено рішенням Вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка 22.10.2021, протокол № 3 та уточнено від

27.06.2022, протокол № 10.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Оцінка змісту дисертації.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні, теоретичній розробці та експериментальній перевірці методики формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності.

Згідно поставленої мети чітко визначено завдання дослідницької роботи, об'єкт і предмет дослідження, методи наукового пошуку. Вважаємо, що науковий апарат дисертації сформульовано коректно, виважено і науково обґрунтовано.

Логічно побудованою є структура дисертації, зміст якої ґрунтовно презентовано в анотаціях українською та англійською мовами, вступі, трьох розділах з підрозділами, висновках до розділів, загальних висновках, списку використаних джерел (170 найменувань) та додатках. Загальний обсяг роботи становить 191 сторінку, з них основного тексту – 150 сторінок.

Вивчення та аналіз дисертації Кун Лінжань засвідчує, що отримані результати дослідження та сформульовані висновки (загальні та за окремими розділами) є достовірними, мають достатню доказову базу, засновану на результатах педагогічного експерименту.

На позитивну оцінку заслуговує зміст кожного розділу дисертації, що чітко підпорядковано меті та завданням дослідження.

Теоретичним здобутком дисертантки є розробка поняттєво-термінологічного апарату дослідження (визначення сутності та змісту ключових дефініцій, представлення авторського трактування досліджуваних категорій) у першому розділі. Так, на основі системного аналізу таких понять, як «цінності», «ціннісні орієнтири», «художньо-ціннісні орієнтації» та інших, подано авторське трактування ключового поняття «художньо-виконавські цінності» як здатності учня сприймати й оцінювати явища та процеси навколишнього світу з естетичної та гуманістичної перспективи.

Автор стверджує, що саме означені цінності служать засобом розуміння вищих художніх явищ і предметів, а також важливим аспектом регуляції у співацькій діяльності. На переконання автора, художньо-виконавські цінності є складним особистісним утворенням, що виявляється в мотивації учня до виконавської діяльності, естетично-образних переживаннях змісту виконуваних музичних творів. Автором доведено, що формування художньо-виконавських цінностей підлітків у співацькому навчанні відбувається як стійкий інтегративний процес, що виявляється в естетично-образних емоціях щодо вокально-хорових творів, мотивації до виконавської діяльності, що згодом формується в певну позицію особистості учня та стає характеристикою її культурно-мистецьких переконань.

Заслуговує на увагу розроблена автором структура формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності, що є системним поєднанням таких компонентів, як: мотиваційно-активізуючий, операційно-діяльнісний, оцінювально-результативний. При цьому виявлено такі функції художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання, як: мотиваційно-пізнавальна, оцінювально-емоційна, діяльнісно-культурологічна, творчо-рефлексивна.

Стрижнем наукового пошуку Кун Лінжань є розробка і обґрунтування спеціальної методики формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності (Другий розділ дисертації).

Методологічну основу авторської методики склала низка взаємопов'язаних наукових підходів: полікультурно-національний, діяльнісно-рефлексивний, аксіологічний, особистісний.

Згідно авторської методики, педагогічна робота з формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності складається з трьох *етапів*: експонувально-спонукальний, інформаційно-оцінювальний, виконавсько-творчий. Методикою передбачено реалізацію таких *педагогічних умов*: досягнення культурологічних

орієнтирів під час співацького навчання, забезпечення пріоритету виконавської діяльності, сприяння індивідуалізації співацького навчання; реалізація єдності раціональних і емоційних способів усвідомлення співацького мистецтва та принципів.

Розроблену авторську методику формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності успішно апробовано в процесі проведення експериментальної роботи дослідження, хід і результати якої досить коректно і повно висвітлено у третьому розділі дисертації.

Дослідно-експериментальна робота проводилась у Чернівецькому ліцеї № 1 (довідка № 21 від 16.04.2024 р.), в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (довідка № 990 від 09.05.2024 р.), Чернівецькому університеті імені Юрія Федьковича (довідка № 17/19-1139 від 15.04.2024 р.), Лебединському центрі позашкільної освіти Лебединської міської Ради Сумської області (Лебединського ЦПО) (довідка № 01-21/24 від 16.05.2024 р.). У процесі формувального експерименту задіяно 47 учнів в експериментальній групі (ЕГ), така ж чисельність респондентів становила контрольну групу (КГ) – 47 учнів групи.

Ефективність авторської методики формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності було перевірено у процесі формувального експерименту та підтверджено порівнянням діагностичних даних констатувального і контрольного зрізів, а також зафіксованих рівнів сформованості художньо-виконавських цінностей у респондентів експериментальної та контрольної груп. Достовірність результатів експериментальної роботи було підтверджено статистичною обробкою даних з використанням критерію Пірсона χ^2 .

У результаті проведення експериментальної роботи було виявлено найбільш ефективні групи методів формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності, а саме:

- активізація інтересу до музичних явищ: порівняння та інтонаційно-тематичного опрацювання музичних образів, узагальнення мистецької інформації та її аналізу; роздумів про музику, детального вивчення музичних прикладів та їх цілісного усвідомлення, що спрямовані на особистісне творчо-індивідуальне засвоєння підлітками духовних цінностей;

- пізнавально-образні методи: образні пояснення й демонстрація творів музичного мистецтва, емоційного впливу на учнів; метод художнього порівняння (музичних творів, фрагментів окремих творів з метою усвідомлення того, що музика будується на основі контрастів і повторів);

- методи створення пошуково-евристичних ситуацій: багатоваріантних сприймань вокально-хорових творів, мистецько-емоційної драматургії, музично-творчих завдань; метод спрямованості спостереження за розвитком виконавських дій щодо інтерпретації вокально-хорових творів, метод винайдення емоційно-образних ознак.

Отже, дисертація Кун Лінжань є результатом власних досліджень та самостійною працею дисертанта. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримані автором особисто.

Дисертаційна робота характеризується завершеністю, зміст дисертації відповідає поставленій меті.

Дисертація Кун Лінжань має яскраво виражену *наукову новизну, теоретичне і практичне значення.*

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що *вперше*: визначено сутність, зміст, структуру, функції художньо-виконавських цінностей, а також критерії, показники та рівні їх сформованості як комплексу художніх потреб, інтересів, оцінок, ставлень, досвіду з приводу співацької діяльності, рівень засвоєння яких дозволяє учневі усвідомлювати основні художні цінності та діяти адекватно в певних навчальних і життєвих ситуаціях; розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено методику формування художньо-виконавських цінностей у перебігу експонуально-спонукального, інформаційно-оцінювального та виконавсько-творчого етапів,

основою якої виступає відповідне теоретико-методологічне підґрунтя. Уточнено зміст та сутність поняття «формування художньо-виконавських цінностей».

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Теоретичне значення дисертації в подальшому розвитку та вдосконаленню системи мистецького навчання в освітніх закладах України та КНР. У *практичному* вимірі значення дисертаційної роботи полягає в тому, що його теоретичні обґрунтування та методичні результати можуть бути реалізовані під час підготовки студентів педагогічних університетів до мистецької діяльності зі школярами; в удосконаленні змісту уроків мистецтва та позаурочної роботи; у доцільності використання розроблених критеріїв і показників сформованості художньо-виконавських цінностей у практиці оцінювання виконавських досягнень здобувачів освіти; в оновленні робочих програм, написанні навчальних і методичних посібників. Результати кваліфікаційної праці можуть слугувати основою для оновлення змісту навчальних дисциплін «Методика музичного навчання», «Методика загальної музичної освіти».

Мова і стиль дисертації. Дисертація написана літературною державною мовою, ясно і доступно для фахівців. Текст дисертації оформлено згідно чинних вимог МОН України.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 7 публікаціях автора, з них 3 статті в наукових фахових виданнях України (одна у співавторстві), 1 – у науковому зарубіжному виданні, 3 праці апробаційного характеру.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Відзначаючи високий рівень дисертаційної роботи, наукове та практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні положення, зауваження та побажання:

1. У роботі здійснено ґрунтовний науково-теоретичний аналіз проблеми формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького

навчання у процесі позашкільної діяльності та розглянуто поняттєво-термінологічний апарат дослідження. На наш погляд, бажано було б ширше розкрити сутність взаємопов'язаних понять, зокрема: «формування художньо-виконавських цінностей особистості», «співацьке навчання», «художньо-виконавські потреби, інтереси».

2. У вступі дисертаційного дослідження автором виокремлюються суперечності, які потребують з'ясування в процесі дослідно-експериментальної роботи. Проте, наукова дискусія може бути розгорнута навколо питання – чи остаточно у дисертації вдалося розв'язати ці суперечності під час виконання дослідження.

3. Бажано б було надати більш детальну інформацію щодо можливостей застосування принципу акцентування національних ознак музичних образів під час співацької діяльності.

4. На наш погляд, більш повного унаочнення потребують узагальнені результати дослідження, які отримані під час формувального експерименту.

5. Дисертанту вдалося представити оригінальні методи формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання у позашкільній діяльності. Серед них практично ефективними нам видаються такі, як: детального вивчення музичних творів та їх цілісного усвідомлення; художнього порівняльного аналізу; мистецько-емоційної драматургії, метод повторної експозиції, занурення в жанрово-стильові ознаки та ін. Особливу увагу привертає метод опрацювання жанрово-стильових ознак вокально-хорових творів. Натомість, на нашу думку, більш рельєфної деталізації потребують особливості застосування означеного методу задля досягнення завдань формування художньо-виконавських цінностей учнів-підлітків у процесі співацького навчання.

Зазначимо, що висловлені міркування, зауваження і побажання мають дискусійний і рекомендаційний характер, не впливають на позитивну оцінку

проведеного дослідження, а є суттєвим резервом для подальших наукових пошуків дисертантки.

Вважаємо, що дисертаційна робота Кун Лінжань «Формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності» виконана на належному науково-теоретичному рівні, має авторську, логічно побудовану, концептуальну структуру. Завдання роботи повністю вирішено, мета досягнута.

Висновок. Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць дає підставу вважати дисертацію Кун Лінжань «Формування художньо-виконавських цінностей підлітків у процесі співацького навчання в позашкільній діяльності» завершеним, цілісним і самостійним дослідженням, яке відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44., а автор дисертації Кун Лінжань заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 - Середня освіта (Музичне мистецтво) .

Офіційний опонент -

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фортепіанного виконавства та
педагогіки мистецтва
факультету мистецтв
імені Анатолія Авдієвського
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

